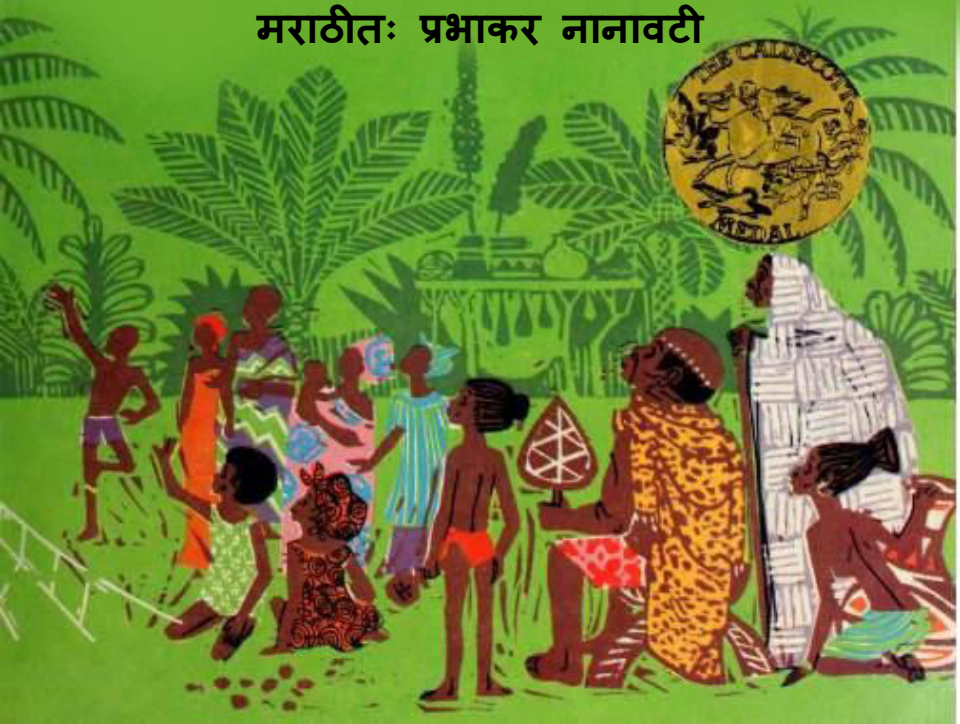

आफ्रिकेतील गोष्ट

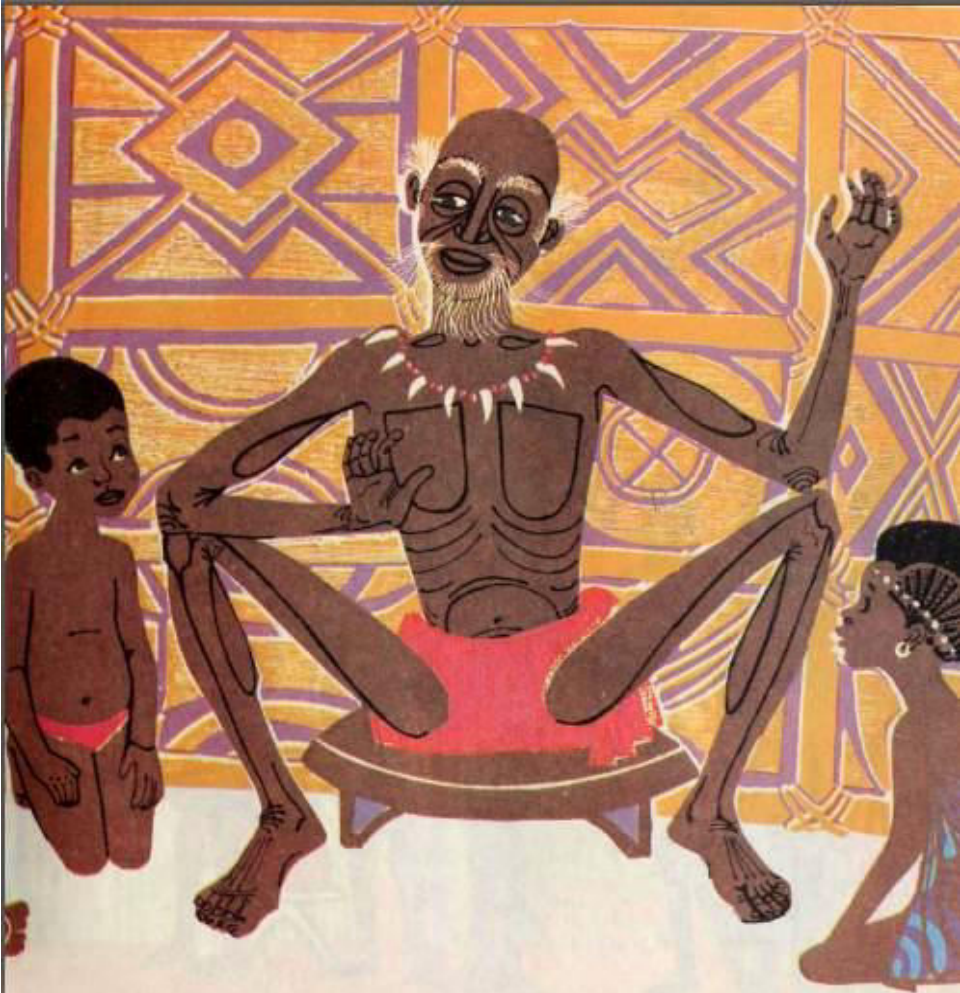
गोष्ट व चित्र: गेल ई हाली

मराठीत: प्रभाकर नानावटी

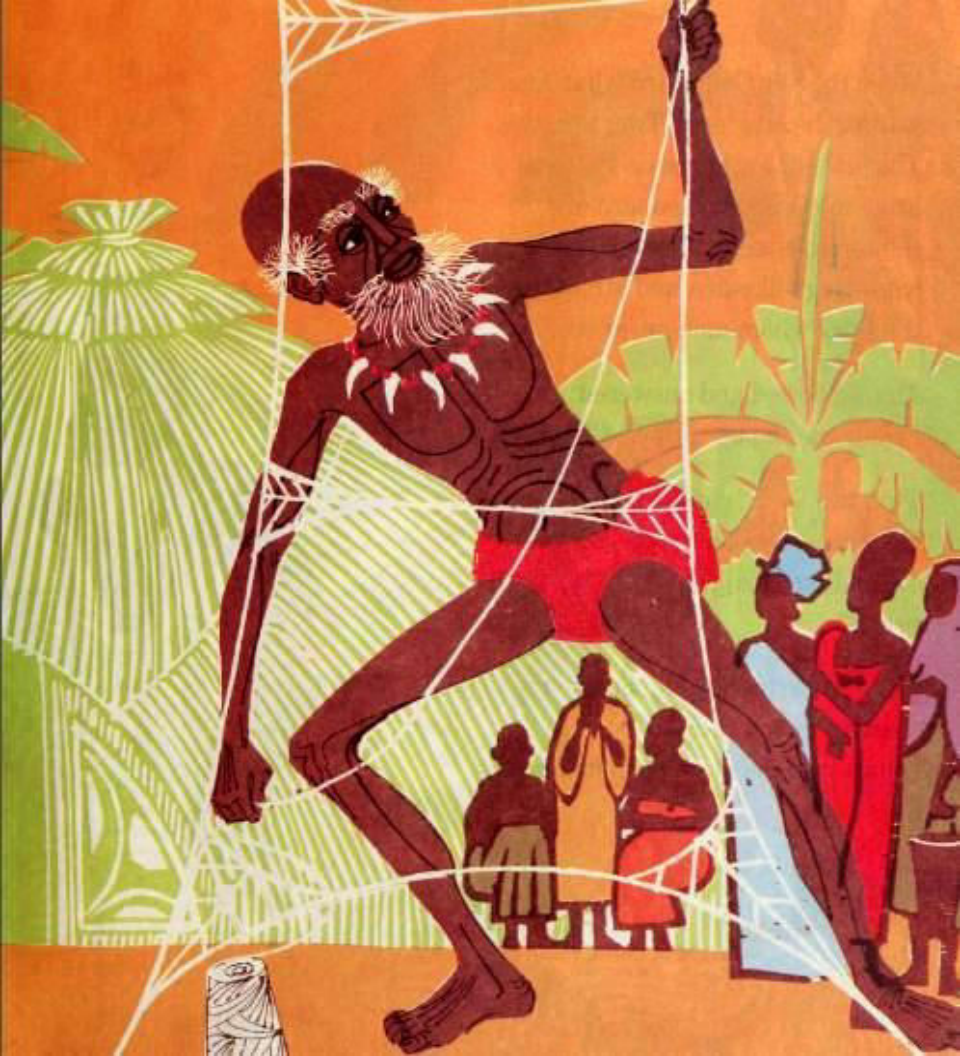
मुला-मुलीनो, तुम्ही गोष्ट ऐकण्यासाठी घुटमळत
आहात. परंतु एके काळी या भूमीवर एकही गोष्ट
नव्हती. सगळ्या गोष्टी आकाशातील देव
न्यामेच्या मालकीच्या होत्या. सगळ्या गोष्टींना
एका सोन्याच्या पेटीत कडी कुलुपात
सिंहासनाच्या जवळ त्यानी ठेवले होते. योग्य
किंमत आल्यास तो एकेक गोष्ट विकत असे.

एकदा अनान्से नावाच्या कोळीने
आकाशातील देवाकडून गोष्टी विकत
घेण्याचे ठरविले. त्यासाठी
आकाशापर्यंत पोचू शकेल एवढे मोठे
जाळे विणले. व त्यावर चढून तो
देवापाशी गेला.

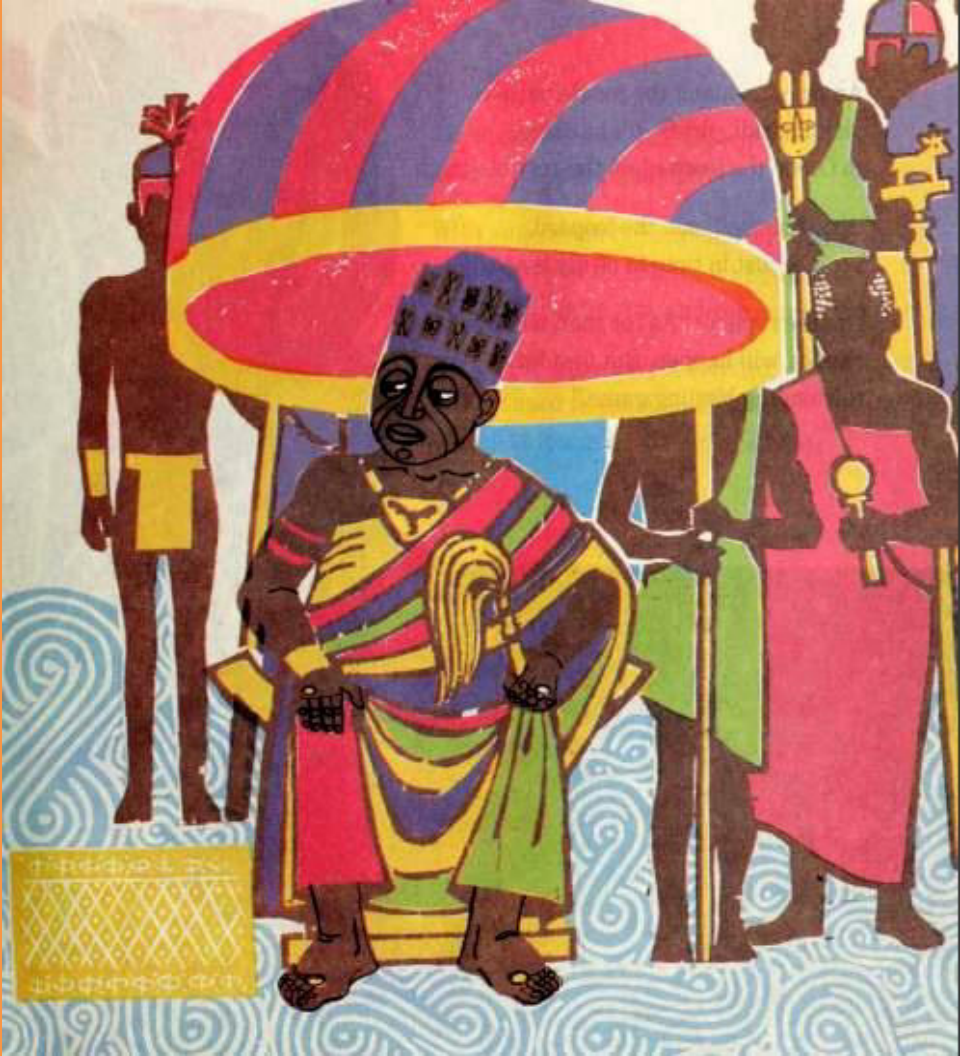

आकाशातील देवाला जेव्हा अनान्सेची इच्छा कळली तेव्हा तो ट्वी, ट्वी, ट्वी करत हसू लागला. “माझ्या गोष्टी हवे असल्यास त्याची किंमत म्हणून तुला माझ्या तीन मागण्या पुरे करावे लागतील. ऐक, भयंकर, अणचुकीदार दात असलेला ओसेबो हा बिबट्या, चावल्यास आग आग करणारी मंबोरो ही मधमाशी आणि कुणालाही न दिसणारी ममोटिया ही परी यांना पकडून माझ्या समोर आणल्यास त्या किमतीत तुला मी गोष्टी विकत देईन.”

अनान्से डोके खाली करून मागे मागे सरकत “तुम्ही सांगितलेली किंमत मी देईन.” असे म्हणाला.

आकाशातील देव ट्वी, ट्वी, ट्वी करत त्याची टर उडवत “तुझ्यासारख्या फडतूस म्हातान्याकडून हे काम शक्य होईल का?” असे गुणगुणला. अनान्से मात्र काही न बोलता देवाने सांगितलेल्या मागण्यांच्या शोधात जमिनीवर परत आला.

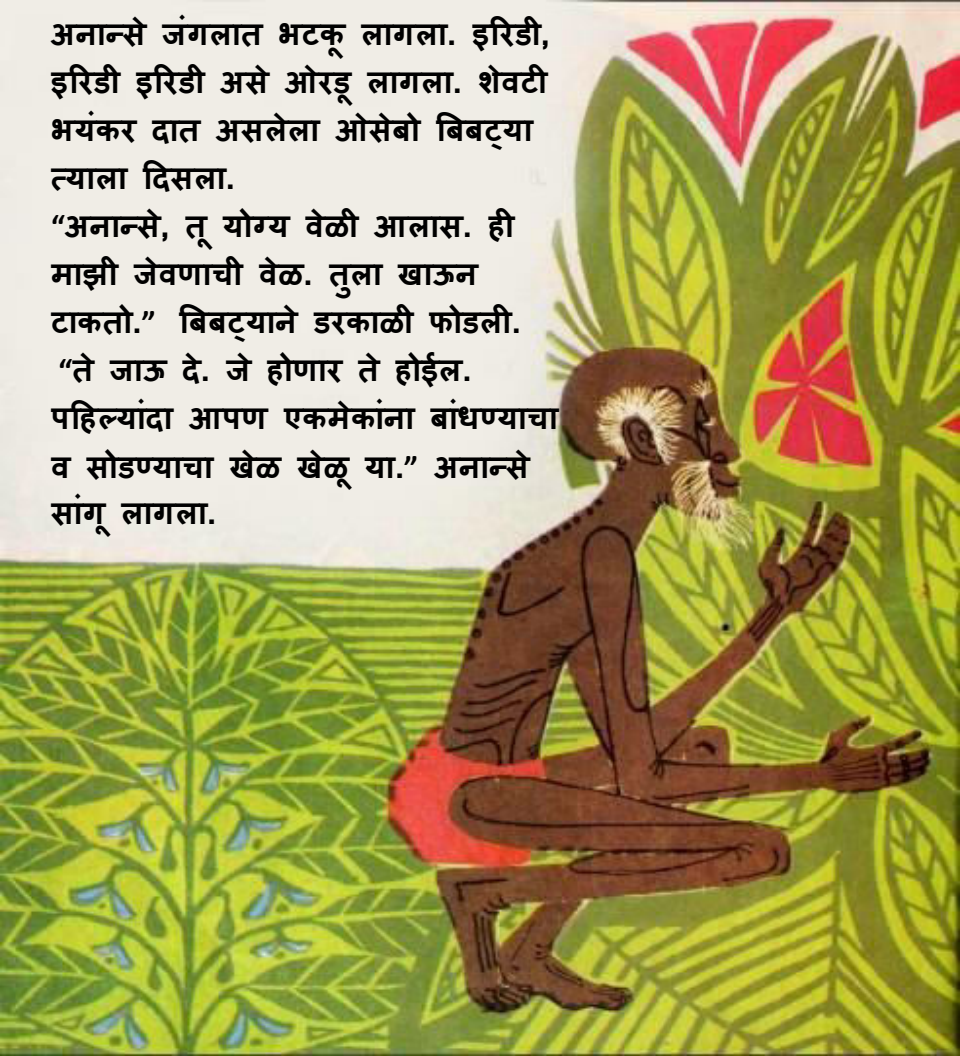

अनान्से जंगलात भटकू लागला. इरिडी,
इरिडी इरिडी असे ओरडू लागला. शेवटी
भयंकर दात असलेला ओसेबो बिबट्या
त्याला दिसला.

“अनान्से, तू योग्य वेळी आलास. ही
माझी जेवणाची वेळ. तुला खाऊन
टाकतो.” बिबट्याने डरकाळी फोडली.

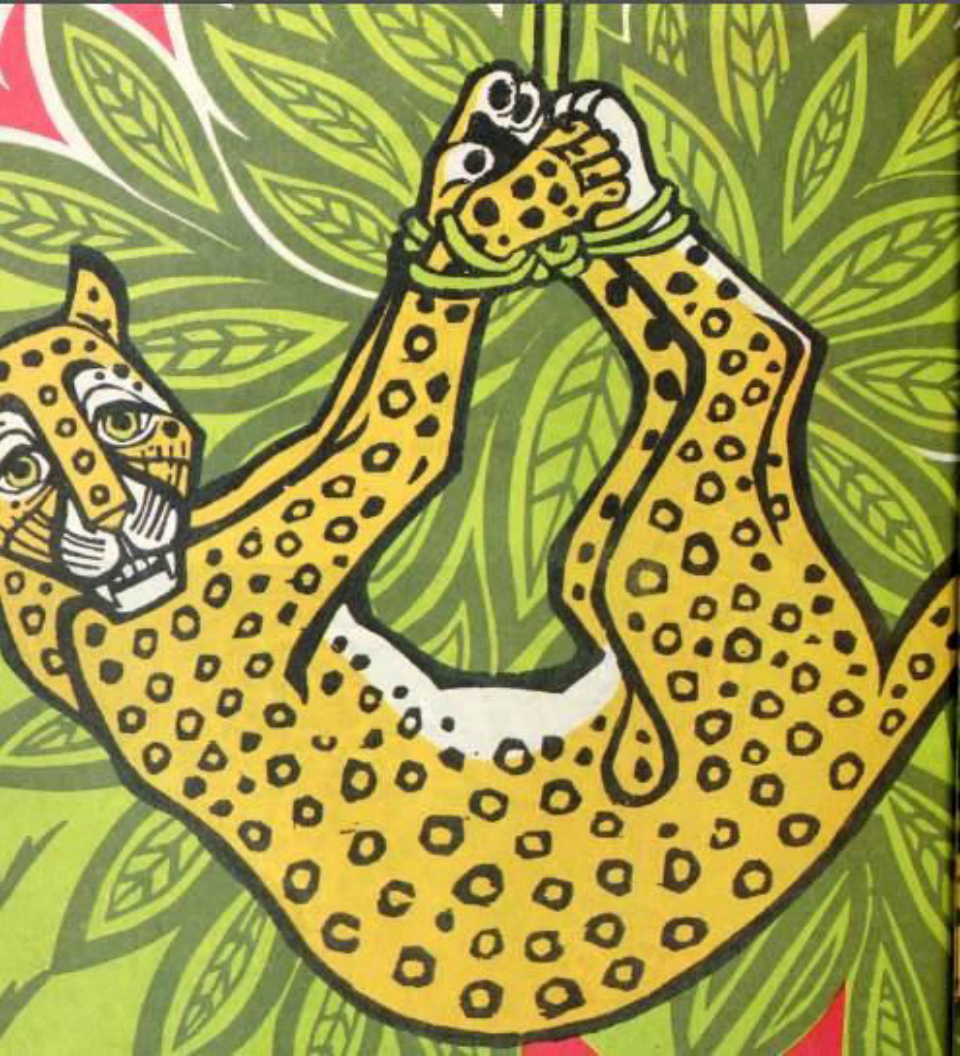
“ते जाऊ दे. जे होणार ते होईल.
पहिल्यांदा आपण एकमेकांना बांधण्याचा
व सोडण्याचा खेळ खेळू या.” अनान्से
सांगू लागला.

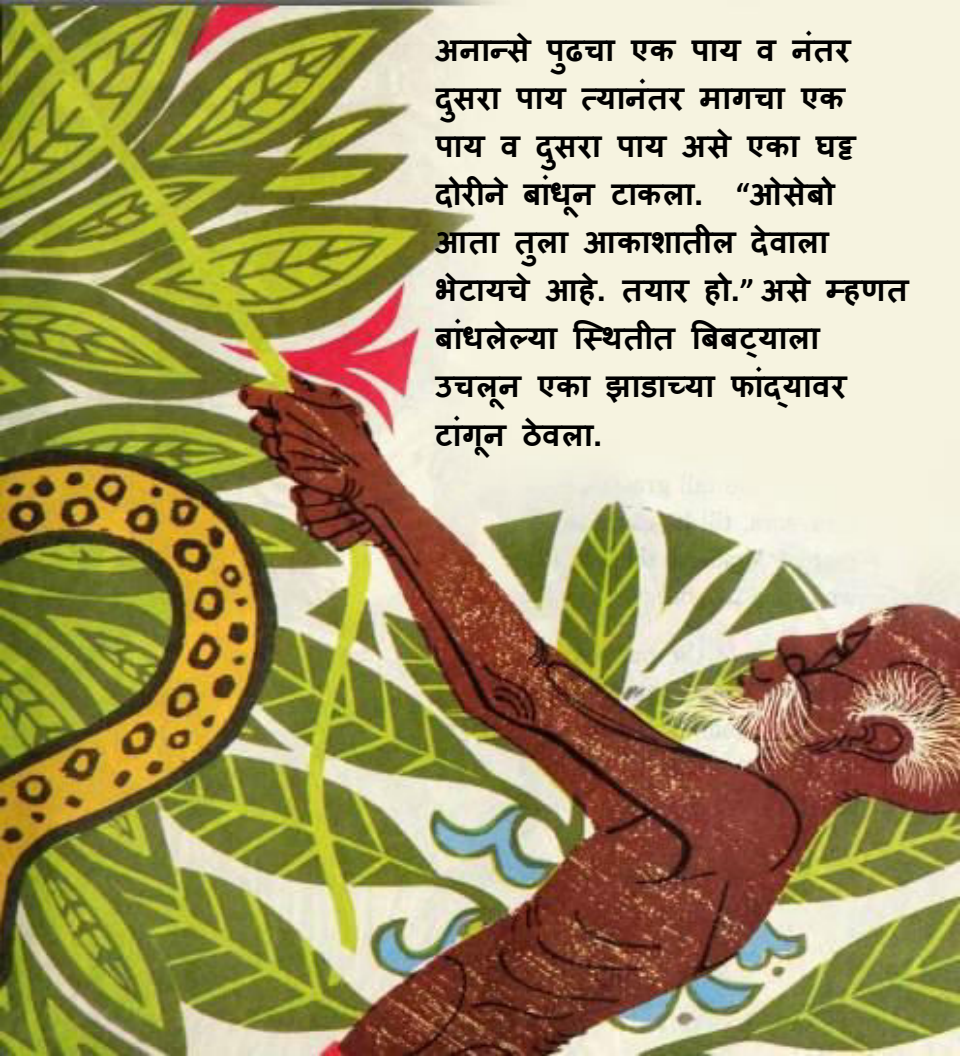
या बिबट्याला शर्यत व खेळ म्हणजे जीव की प्राण. “एकमेकांना पकडून, सोडून देण्याचा हा खेळ कसा खेळला जातो?” बिबट्याने विचारले.

“मी पहिल्यांदा तुझे पुढचे दोन्ही पाय व मागचे दोन्ही पाय बांधतो. त्यानंतर मी त्यांना सोडतो. नंतर तू माझे हात पाय बांध व नंतर सोडव. असे करत जायचे....” अनान्से खेळाचे नियम समजावत होता.

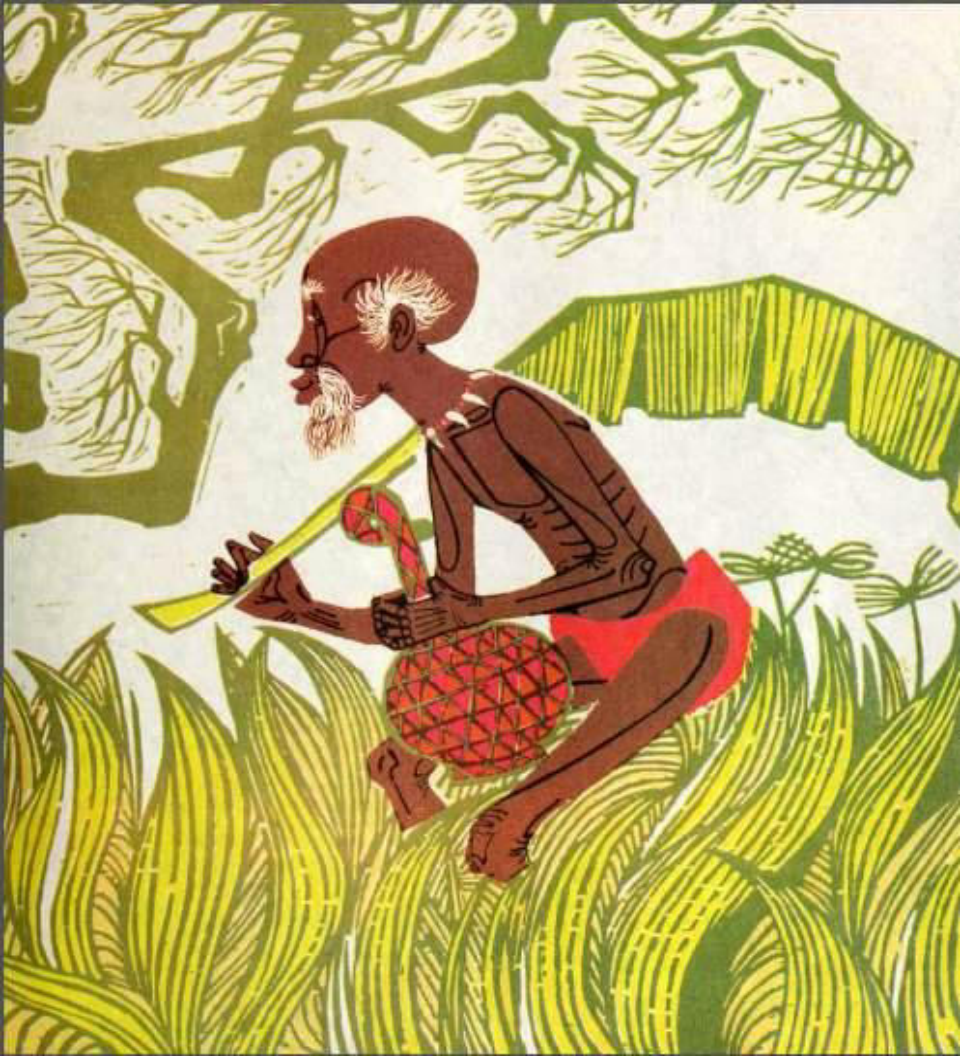

अनान्से पुढचा एक पाय व नंतर
दुसरा पाय त्यानंतर मागचा एक
पाय व दुसरा पाय असे एका घड
दोरीने बांधून टाकला. "ओसेबो
आता तुला आकाशातील देवाला
भेटायचे आहे. तयार हो." असे म्हणत
बांधलेल्या स्थितीत बिबट्याला
उचलून एका झाडाच्या फांद्यावर
टांगून ठेवला.

त्यानंतर अनान्से एक रुंद केळीचे
पान तोडून आणला. एका
वाळलेल्या भोपळ्यात त्यानी पाणी
भरले. छातीपर्यंत वाढलेल्या
गवतातून - सोरा, सोरा, सोरा -
चालत चालत चावल्यास आग
आग होणाऱ्या मंबोरो या
मधमाश्याच्या पोळापाशी पोचला.
त्यानी केळीचे पान डोक्यावर
छत्रीसारखे धरून त्यावर
भोपळ्यातील थोडेसे पाणी ओतले.

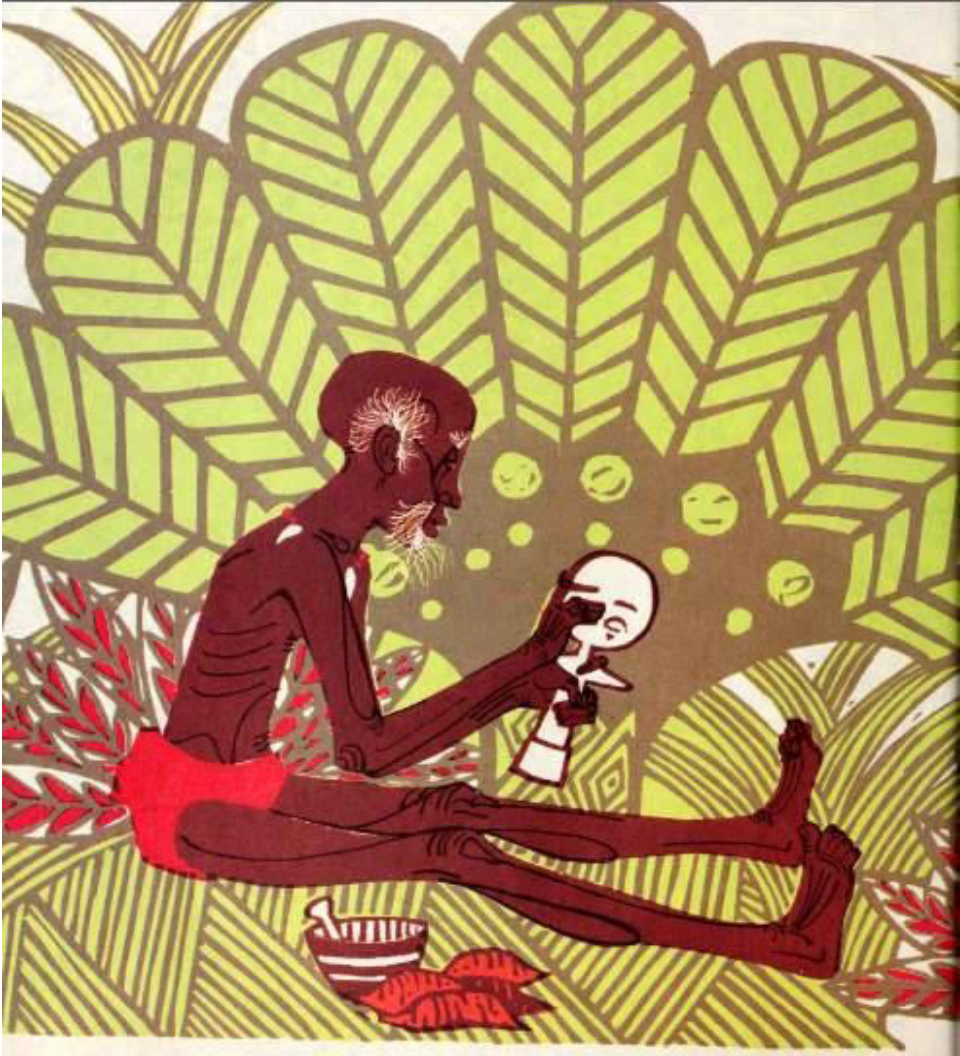

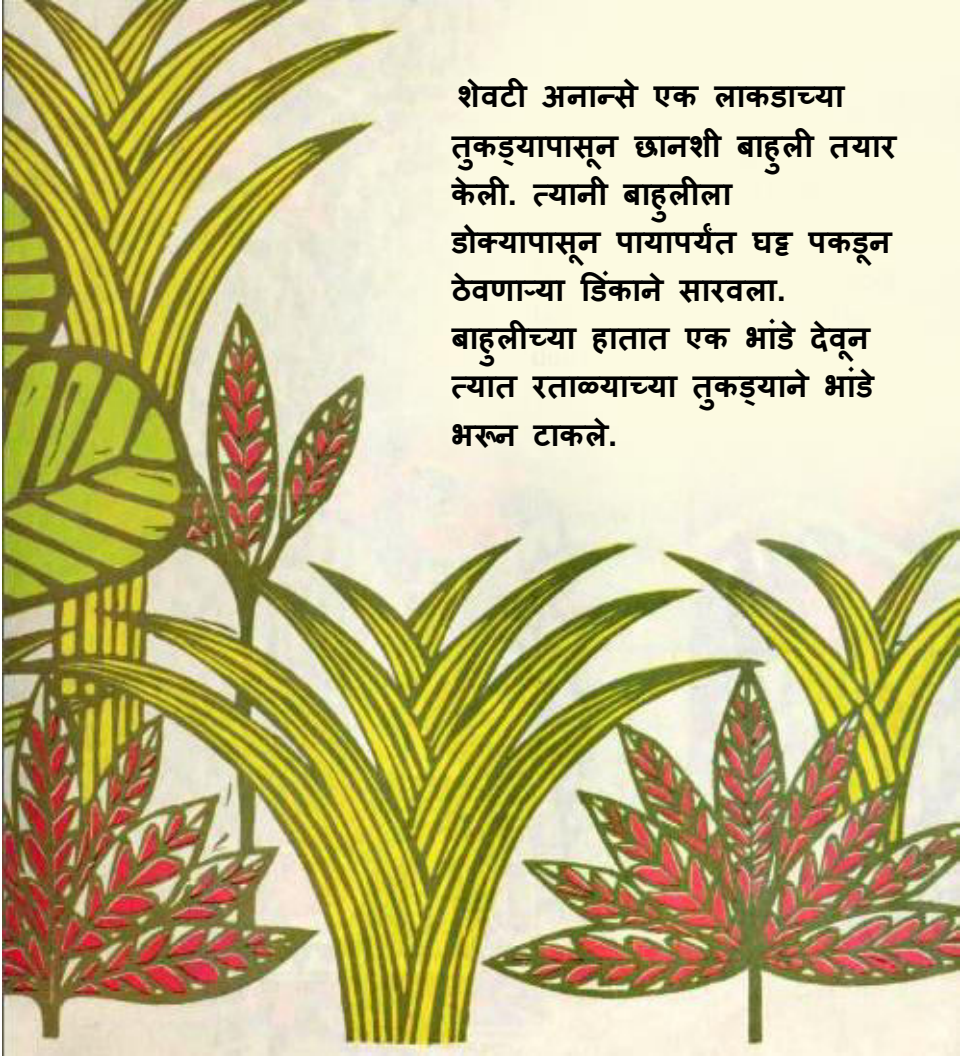
बाकी राहिलेले पाणी मधमाश्याच्या पोळावर ओतून टाकले. “पाऊस आला, पाऊस आला!” म्हणून तो ओरडू लागला आणि मधमाश्यांना “उडत उडत त्या भोपळ्याच्या आत जा. नाहीतर तुमचे पंख भिजून तुटतील.” अशी धमकी दिली.

मंबोरो “धन्यवाद!” म्हणत भोपळ्यात शिरला. अनान्से ताबडतोब झाकण लावून झाकून टाकला.

“मंबोरो, तुला आतामी आकाशातील देवाकडे घेऊन जाणार आहे.” असे म्हणत मंबोरो असलेल्या भोपळ्याला बिबट्याच्या शेजारी टांगून ठेवला.

शेवटी अनान्से एक लाकडाच्या
तुकड्यापासून छानशी बाहुली तयार
केली. त्यानी बाहुलीला
डोक्यापासून पायापर्यंत घट्ट पकडून
ठेवणाऱ्या डिंकाने सारवला.
बाहुलीच्या हातात एक भांडे देवून
त्यात रताळ्याच्या तुकड्याने भांडे
भरून टाकले.

त्यानंतर अनान्सेने, जेथे रात्रीच्या वेळी परी येऊन नाचतात त्या फुलाच्या झाडाखाली, लाकडी बाहुलीला ठेवले. अनान्सेने तेथेच खाली पडलेल्या एका पातळ परंतु घड अशी वेल शोधून वेलीचे एक टोक बाहुलीच्या गळ्याला बांधून दुसरे टोक स्वतःच्या हातात धरून त्या झाडामागे जाऊन लपून बसला.

मध्यरात्रीला पऱ्या नाचत, डुलत आल्या. यांना कुणीही उघड्या डोळ्यांनी बघू शकत नव्हते. ममोटियासुद्धा तेथे आली. बाहुलीच्या हातातील भांड्यातील रताळ्याचे तुकडे बघून तिच्या तोंडात पाणी सुटले.

ममोटिया परीने “हे बाळ, मला भूख
लागली आहे. तुझ्या भांड्यातील
रताळ्याचे तुकडे खाऊ का?” असे
विचारली.

झाडामागे लपलेल्या अनान्सेने
वेलीला ओढल्यावर बाहुलीचे डोके
हलले. परीला बाहुलीने खाण्यास
संमती दिली असे समजून सर्व तुकडे
खाऊन टाकले.

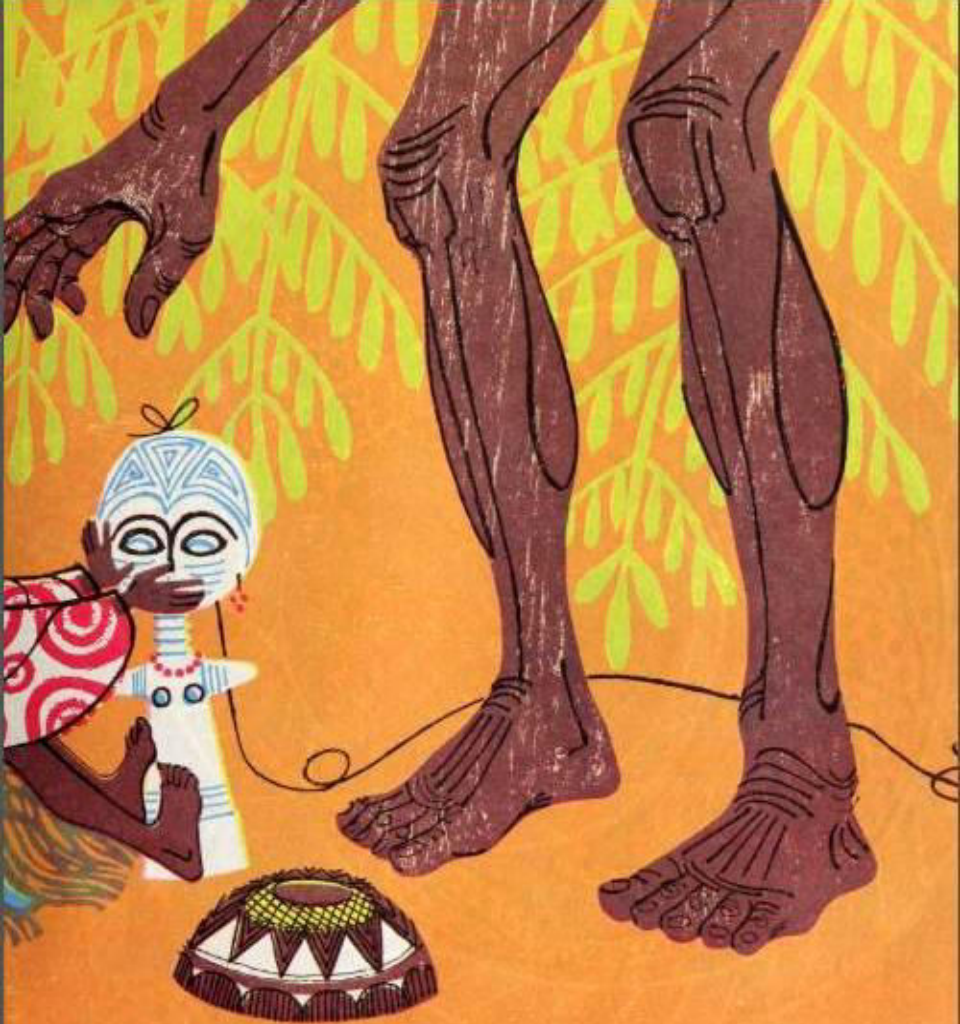

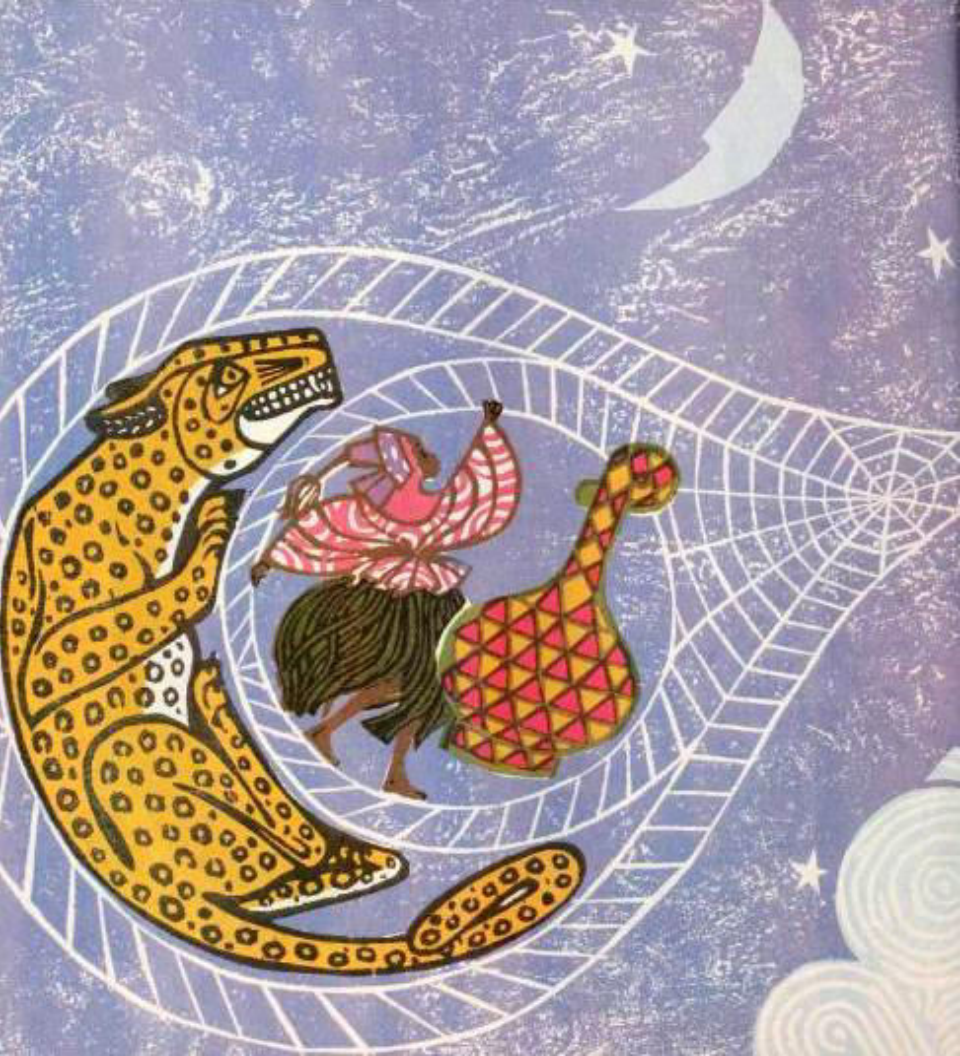

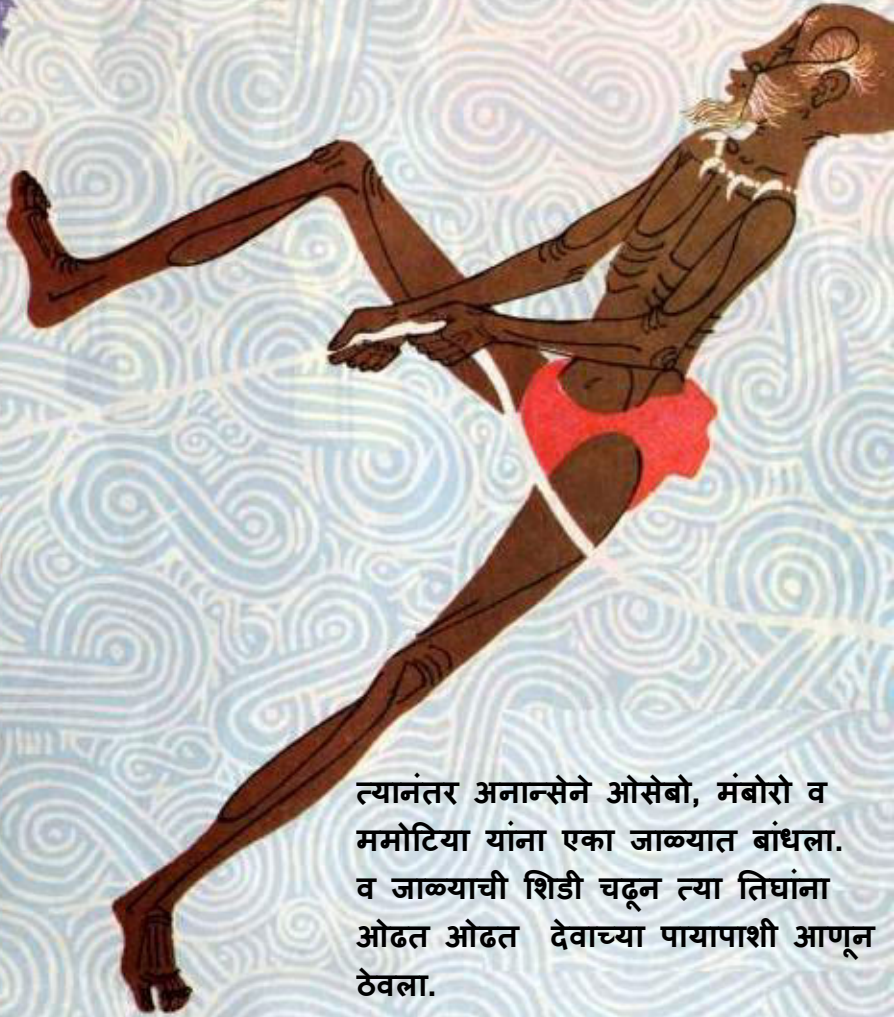
“बाळा, अनेक धन्यवाद!” परी म्हणाली.
परंतु बाहुलीकडून काही प्रतिसाद
मिळाला नाही. “मी तुला धन्यवाद देते,
आणि तू उत्तर देत नाहीस.” असे
रागारागाने ममोटिया म्हणाली.
तरीसुद्धा बाहुली चिडीचुप्.

“इथे बघ, तू उत्तर न दिल्यास तुला मी मार देईन.” परी म्हणाली. बाहुली गप्प बसली. परीला राग आला. तिने बाहुलीच्या गालावर हात उगारला. मग काय झाले माहित आहे का? परीचा हात गालाला घट्ट चिकटून बसला. “माझे हात सोड. नाहीतर अजून एकदा मारीन.” दुसऱ्या हाताने तिने बाहुलीच्या दुसऱ्या गालाला मारले. दुसरा हातसुद्धा घट्ट चिकटून बसला. परीला अजून राग आला. मग तिने दोन्ही पायाने लाथ मारली. पायसुद्धा चिकटून बसले. नंतर अनान्से झाडामागून बाहेर आला. “ममोटिया, आता मी तुला आकाशातील देवापाशी नेणार आहे. तयार हो.” ममोटियाला बाहुलीसकट उचलून बिबट्या व मधमाशीला टांगलेल्या झाडापाशी घेऊन गेला.

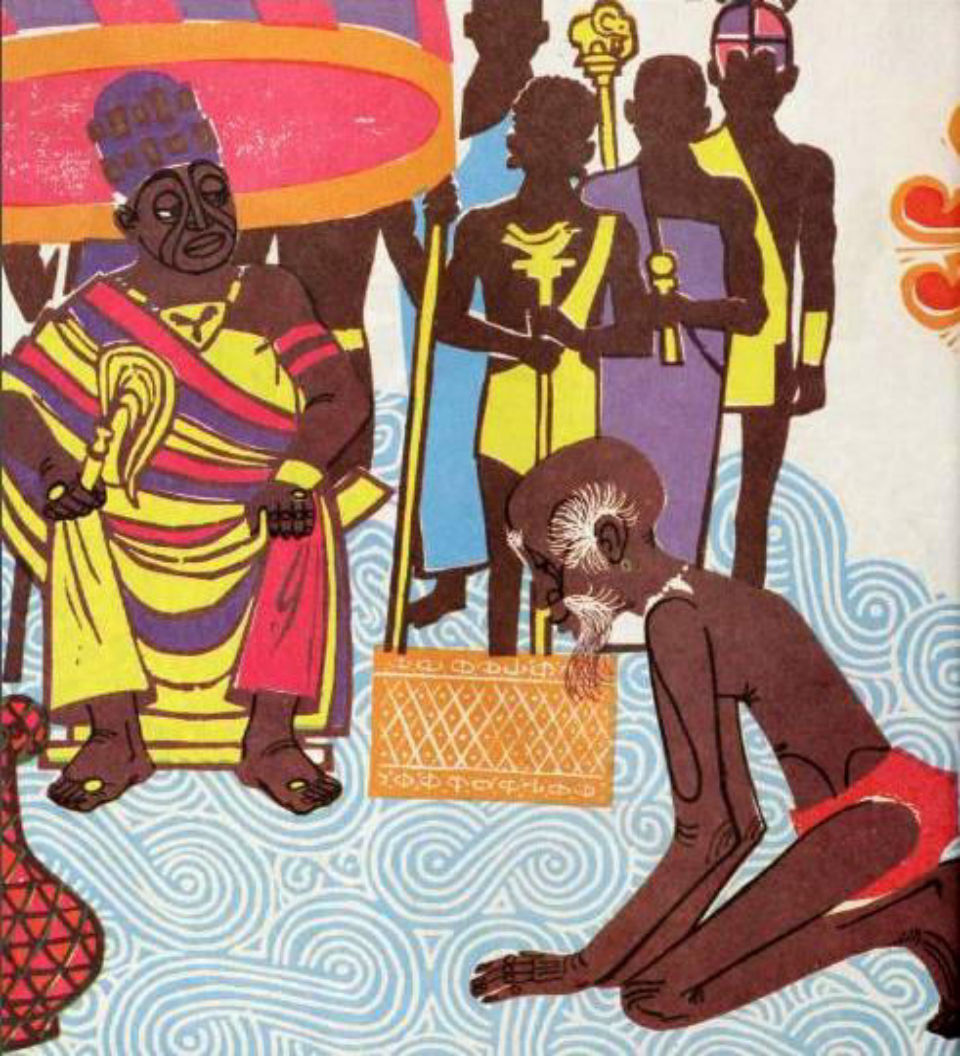

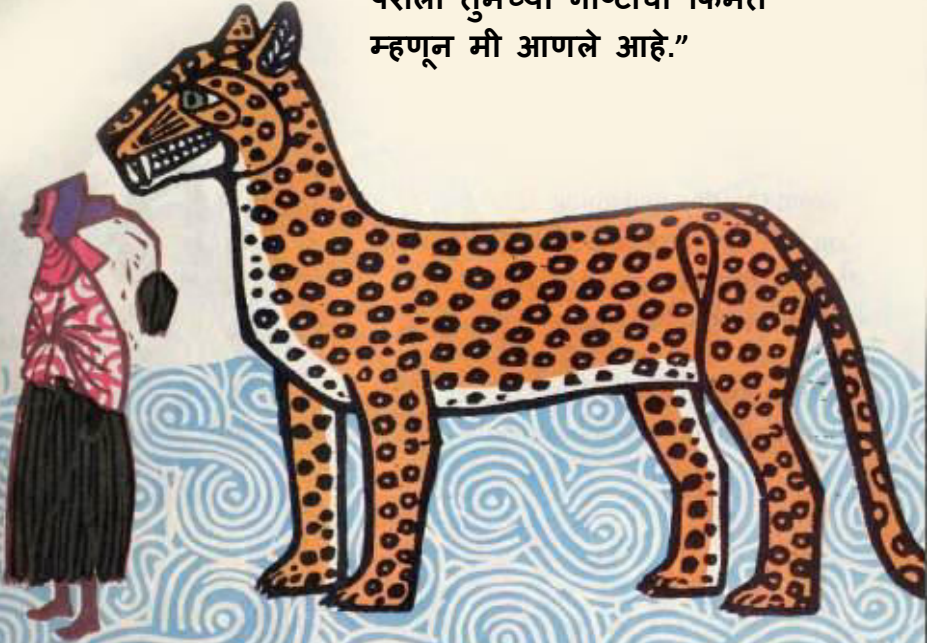

त्यानंतर अनान्सेने ओसेबो, मंबोरो व
ममोटिया यांना एका जाळ्यात बांधला.
व जाळ्याची शिडी चढून त्या तिघांना
ओढत ओढत देवाच्या पायापाशी आणून
ठेवला.

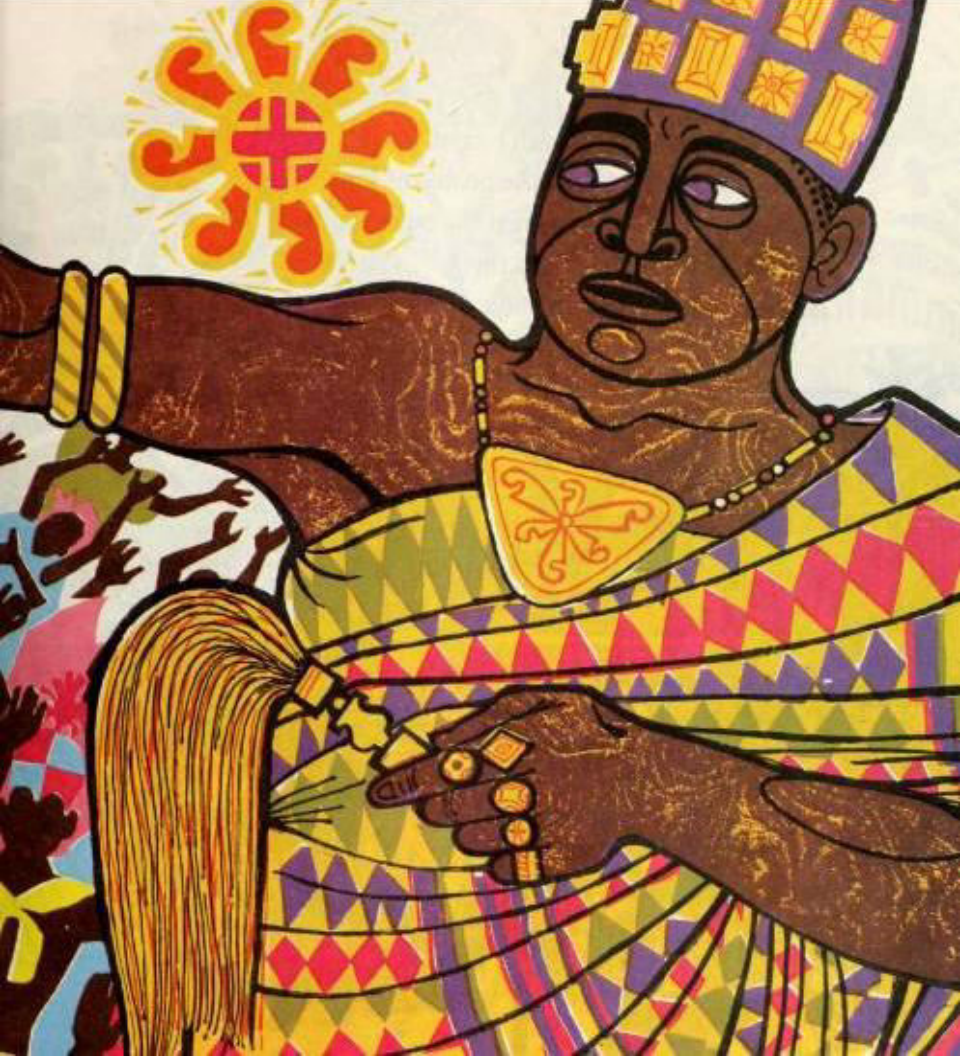
“हे बघा, न्यामी देवा,” अनान्से डोके
टेकून सांगू लागला. “अणचुकीदार दात
असलेल्या ओसेबो बिबट्याला,
चावल्यावर आग आग ओकणाऱ्या
मंबोरो या मधमाशीला आणि
कुणालाही न दिसणाऱ्या ममोटिया
परीला तुमच्या गोष्टींची किंमत
म्हणून मी आणले आहे.”

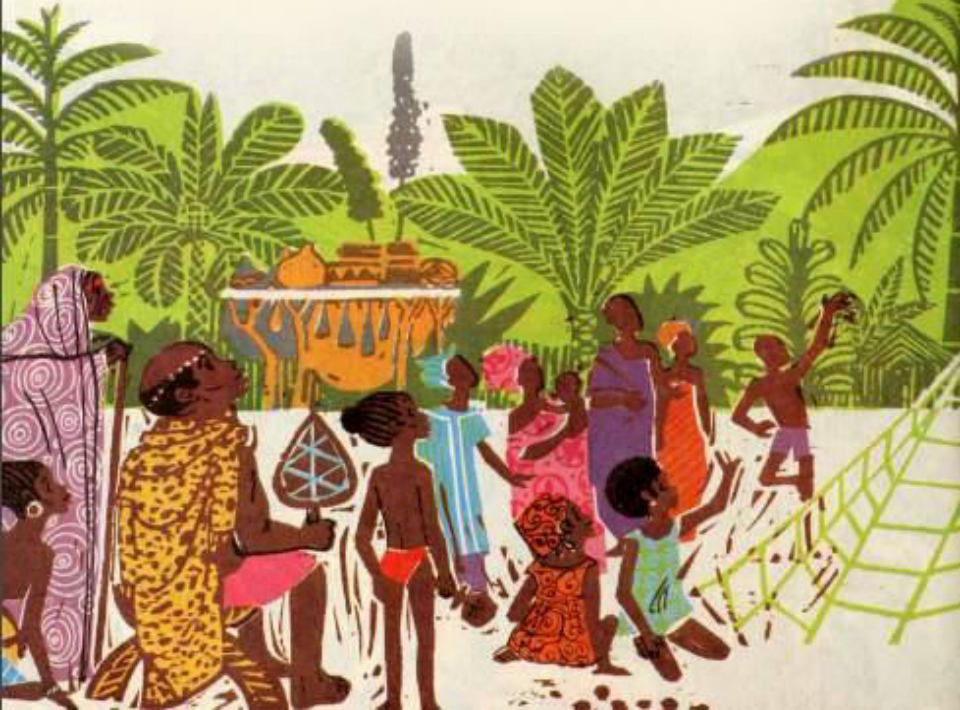
यानंतर आकाशातील देवाने
आपल्या दरबारातील सर्व मंत्र्यांना
व इतर मान्यवरांना बोलावून
मोठ्यांदा ओरडून “हा लुकडा
म्हातारा अनान्से कोळी मी सांगेल
त्या किंमतीला गोष्टी विकत घेत
आहे. त्याच्या प्रशंसनार्थ गाणे
म्हणा!” अशी आज्ञा केली. “या
पुढे माझ्या सर्व गोष्टी
अनान्सेच्या मालकीचे होतील. व
त्यांना कोळ्याच्या गोष्टी असे
लोक म्हणतील.”

जमलेले सर्व “शाबास! शाबास!!”
- ईSSS, ईSSS, ईSSS - असे
जयजयकार देऊ लागले.

गोष्टीने भरलेली सोन्याची पेटी घेऊन
अनान्से जमिनीवर आला. गावातील
लोकांच्याकडे त्यानी पेटी गिली. लोकांनी ती
पेटी उघडून गोष्टी सांगू लागले. पेटीतील सर्व
गोष्टी जगातील काना कोपऱ्यापर्यंत पोचल्या.
ही गोष्टसुद्धा त्याच पेटीतली!

मीसुद्धा ही गोष्ट ऐकलेली होती.
तुम्हाला आवडेल किंवा आवडणार
नाही. तरीसुद्धा जगातील कोपऱ्या
कोपऱ्यापर्यंत ही गोष्ट जाऊन परत
आणा.

आफ्रिकेतील बहुतेक गोष्टी अनान्से या कोळ्याचे असले तरी त्यांना फक्त कोळ्याच्या गोष्टी असेच म्हटले जाते. ही गोष्टसुद्धा त्यातलीच आहे.

कोळ्याच्या गोष्टीमध्ये लहान निःशक्त, असहाय माणसं वा प्राणी ज्याप्रकारे बलवान अशा समोरच्या शत्रूचा नायनाट कसे करतात हेच सांगितले आहे. आपला शहाणपणा वापरून त्यांच्यावर ही लहान माणसं वा प्राणी कसे मात करतात व त्यांना हरवतात हे सांगितले आहे.

या गोष्टींना आफ्रिकेतील गुलाम अमेरिकेला घेऊन गेले. कित्येक पिढ्या या गोष्टी ऐकून वाढल्या. या गोष्टीत कित्येक आफ्रिकन शब्द आहेत. त्यांच्या उच्चारावरूनच त्यांचा अर्थ कळतो.

